

Judikát NS 21 Cdo 1670/2010_I

Soud: Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí: 08/22/2011
Spisová značka: 21 Cdo 1670/2010
ECLI: ECLI:CZ:NS:2011:21.CDO.1670.2010.2
Typ rozhodnutí: ROZSUDEK
Heslo: Pracovní poměr
Dotčené předpisy: § 344 odst. 1 předpisu č. 262/2006Sb.
§ 1, § 18, § 21 odst. 1 předpisu č. 181/2007Sb.
§ 1, § 2, § 4, § 18, § 19 předpisu č. 451/1991Sb.

Kategorie rozhodnutí: C

21 Cdo 1670/2010

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Mojmíra Putny a soudců JUDr. Ljubomíra Drápala a JUDr. Zdeňka Novotného v právní věci žalobkyně Z. B., zastoupené Mgr. Petrem Pazderou, advokátem se sídlem v Praze 1, Opletalova č. 1535/4, proti České republice - Archivu bezpečnostních složek se sídlem v Praze 3, Žižkov, Siwecova č. 2428/2, IČO 75112817, o určení trvání pracovního poměru, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 3 pod sp. zn. 18 C 38/2008, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 5. ledna 2010, č. j. 21 Co 450/2009 - 89, takto:

Rozsudek městského soudu se zrušuje a věc se vrací Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

O d ů v o d ě n í :

Žalobkyně se domáhala (žalobou změněnou před soudem prvního stupně), aby bylo určeno, že „pracovní poměr mezi žalobkyní a žalovanou trvá“, a aby žalované byla uložena povinnost poskytovat žalobkyni od 1. 2. 2008 plat. Žalobu odůvodnila zejména tím, že na základě pracovní smlouvy ze dne 27. 4. 1994 jí vznikl pracovní poměr k České republice - Ministerstvu vnitra se zařazením na systemizovaném pracovním místě samostatný odborný referent archivní a spisové služby MV, že po celou dobu vykonávala činnosti, které podle ustanovení § 13 zákona č. 181/2007 Sb. nyní patří do působnosti žalované, a že se proto ke dni 1. 2. 2008 stala v souladu s ustanovením § 21 téhož zákona jejím zaměstnancem. Žalovaná (i Ministerstvo vnitra) ji však za svého zaměstnance nepovažuje a odmítá jí přidělovat práci, aniž by její pracovní poměr byl v souladu s příslušnou právní úpravou řádně ukončen.

Obvodní soud pro Prahu 3 rozsudkem ze dne 27. 1. 2009, č. j. 18 C 38/2008-55, určil, že pracovní poměr mezi žalobkyní a žalovanou trvá, „řízení, aby žalované byla uložena povinnost poskytovat žalobkyni od 1. 2. 2008 plat“, zastavil a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni náklady řízení 10.996,- Kč k rukám Mgr. Petra Pazdery. Po provedeném dokazování dospěl k závěru, že pracovní poměr žalobkyně byl založen pracovní smlouvou ze dne 31. 8. 1994 (správně 27. 4. 1994), uzavřenou mezi žalobkyní a Českou republikou - Ministerstvem vnitra, že se tedy zaměstnavatelem žalobkyně stal stát (Česká republika) a že jak Ministerstvo vnitra, tak Archiv bezpečnostních složek, jsou organizačními složkami státu. Námitku žalované o nedostatku její pasivní legitimace ve sporu považoval za neopodstatněnou, neboť žaloba směřuje proti státu a stát (tj. Česká republika) se tak stal v souladu s ustanovením § 90 o. s. ř. účastníkem řízení, aniž by přitom bylo - vzhledem k okolnostem projednávané věci - podstatné, „za jakou jeho organizační složku v daném případě považuje žalobkyně a potažmo ani soud, který je jinak povinen zjistit, která z organizačních složek je příslušná vystupovat v konkrétním sporu za stát, a kterou přibere (pokud se ho neúčastní již dříve) do řízení“. Protože v řízení nebylo žádnou ze stran sporu tvrzeno a natož pak prokázáno, že by existující a trvající pracovněprávní vztah žalobkyně k České republice byl ukončen nějakým ze způsobů, o kterých

pojednává zákoník práce, a že by tedy v pracovněprávním vztahu žalobkyně vůči státu nastala nějaká obsahová změna, žalobkyně má stále stejného zaměstnavatele, tj. stát, a tedy její pracovní poměr k České republice dosud trvá. Okolnost, že vznikl Archiv bezpečnostních složek jako organizační složka České republiky, nemění nic na existenci pracovního poměru mezi žalobkyní a státem. Jde jen o to, kdo za stát jako organizační složka vystupuje, a tím je Archiv bezpečnostních složek. Zastavení řízení o uložení povinnosti žalované poskytovat žalobkyni od 1. 2. 2008 plat odůvodnil tím, že v tomto rozsahu vzala žalobkyně žalobu zpět.

K odvolání žalované Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 5. 1. 2010, č. j. 21 Co 450/2009-89, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil „ve znění, že se určuje, že zaměstnavatelem žalobkyně Z. B. je od 1. 2. 2008 Česká republika - Archiv bezpečnostních složek“ a rozhodl, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši 9.720,- Kč k rukám „právního zástupce žalobkyně“. Souhlasil s názorem soudu prvního stupně, že žalovaná Česká republika - Archiv bezpečnostních složek je ve věci pasivně legitimována, neboť příslušné organizační složce státu náleží ve smyslu ustanovení § 8b odst. 2 zákoníku práce oprávnění v pracovněprávních vztazích jednat za stát. Vycházejí dále z toho, že žalobkyně má na požadovaném určení naléhavý právní zájem, a že mezi účastníky bylo nesporné, že činnost, kterou vykonávala žalobkyně u svého zaměstnavatele ČR - Ministerstvo vnitra, přešla do jiné organizační složky státu, tj. Archivu bezpečnostních složek, dovodil, že ustanovení § 344 zákoníku práce zcela jednoznačně stanoví podmínky pro přechod výkonu práv a povinností z pracovněprávních vztahů v případě, že se část organizační složky státu převádí do jiné organizační složky státu, což se v případě žalobkyně stalo. Vyjádřil názor, že pokud by žalobkyně nesplňovala předpoklady stanovené v ustanovení § 18 a 21 zákona č. 181/2007 Sb., „mohla by jí být dána výpověď dle příslušných ustanovení zákoníku práce“. Přihlédl přitom též k tomu, že jak Ministerstvo vnitra, tak Archiv bezpečnostních složek ještě před 1. 2. 2008 žalobkyni sdělily, že se žalobkyně stane zaměstnankyní Archivu bezpečnostních složek, a že i sám žalovaný v jednom ze svých podání soudu prvního stupně „vykládá ust. § 18 a 21 odst. 1 zák. č. 181/2007 jako zcela jasné, určité a srozumitelné, uvádí svůj vstřícný přístup k zaměstnancům, že v případech nemocných zaměstnanců a matek na mateřské nebo rodičovské dovolené negativní lustrační osvědčení nevyžadovala (čili ani Archiv nepovažoval předložení negativního lustračního osvědčení za obligatorní předpoklad výkonu práce jeho zaměstnanců)“, z čehož „je tedy zřejmé, že ani Archiv bezpečnostních složek se nedomnívá, že by všichni zaměstnanci, pokud by nepředložili negativní lustrační osvědčení, zaměstnanci Archivu být nemohli, že se nejedná o zákonnou podmínku, bez jejíhož splnění nelze být u Archivu zaměstnán“. Navíc teprve dnem 1. 2. 2008 mohl Archiv bezpečnostních složek chtít po žalobkyni jako po své zaměstnankyni splnění podmínek uvedených v ustanovení § 18 zákona č. 181/2007 Sb.; do té doby neexistoval subjekt, z jehož strany by takový požadavek byl oprávněný.

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu žalovaná v první řadě vytýká oběma soudům, že „absolutně ignorovaly“ argumenty žalované, které vycházejí z „mezinárodní judikatury“, ačkoliv při interpretaci „jednoduchého práva“ si soudy nevystačí pouze se zněním zákona, nýbrž je třeba zvažovat též ústavní aspekty, „které zpravidla nalezneme v judikatuře Ústavního soudu“ a připomíná některá rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva a Ústavního soudu, týkající se oprávnění demokratického státu žádat od svých úředníků loajalitu vůči ústavním principům, o něž se opírá, a že posuzovaly přechod žalobkyně k žalované jen podle ustanovení § 344 zákoníku práce, ač ten výslovně odkazuje na „zvláštní právní předpis, kterým je právě zákon č. 181/2007 Sb.“. Opakuje, že není věcně pasivně legitimována, a že „věcná pasivní legitimace svědčí České republice - Ministerstvu vnitra, neboť pochybení, pokud vůbec k nějakému došlo, nastalo právě na straně ČR - Ministerstva vnitra“. Je přesvědčena, že podmínka bezúhonnosti a spolehlivosti se vztahuje jak na vedoucí zaměstnance, tak také na ostatní zaměstnance, a protože žalobkyně odmítla předložit tzv. lustrační osvědčení se sdělením, že nesplňuje předpoklady stanovené zákonem č. 451/1991 Sb. pro vydání osvědčení, nesplnila podmínku podle § 18 zákona č. 181/2007 Sb. a nemohla se ani ve smyslu § 21 téhož zákona stát zaměstnancem žalované. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil k dalšímu řízení.

Žalobkyně navrhla, aby dovolání bylo jako zjevně bezdůvodné odmítnuto, případně, bude-li shledáno přípustným, zamítnuto.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) a odst. 3 o. s. ř. dovolání přípustné (otázka výkladu ustanovení § 344 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce a ustanovení § 18 a 21 odst. 1 zákona č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů, nebyla dovolacím soudem dosud vyřešena), přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci zjištěno (dovolatelka skutková zjištění soudů v tomto směru nenapadá), že žalobkyni vznikl na základě pracovní smlouvy ze dne 27. 4. 1994 pracovní poměr k České republice - Ministerstvu vnitra se zařazením na systemizovaném pracovním místě samostatný odborný referent archivní a spisové služby MV a že až do 31. 1. 2008 vykonávala činnosti, které podle ustanovení § 13 zákona č. 181/2007 Sb. nyní patří do působnosti žalované. Žalovaná jí však dne 1. 2. 2008 sdělila (v rozporu s dopisy náměstka ministra vnitra Mgr. Z. a bývalého ředitele Archivu z ledna 2008), že k jejímu přechodu na žalovanou podle ustanovení § 21 zákona č. 181/2007 Sb. nedochází, neboť nedoložila splnění podmínek pro přechod práv a povinností z pracovněprávních vztahů na žalovanou (nepředložila lustrační osvědčení), a že z toho důvodu jí má být přidělována práce v rámci Ministerstva vnitra.

Podle ustanovení § 344 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce (dále jen „zák. práce“), stanoví-li zvláštní právní předpis, že se část organizační složky státu převádí do jiné organizační složky státu, přechází výkon práv a povinností z pracovněprávních vztahů týkajících se této části organizační složky státu na přejímající organizační složku státu. Převádějí-li se podle rozhodnutí zřizovatele v souvislosti se změnou zřizovací listiny část organizační složky státu do jiné organizační složky státu, přechází výkon práv a povinností z pracovněprávních vztahů týkajících se této části organizační složky státu na přejímající organizační složku státu.

Podle ustanovení § 1 zákona č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů (dále též jen „zákon“), tento zákon upravuje zřízení a činnost Ústavu pro studium totalitních režimů (dále jen „Ústav“) a Archivu bezpečnostních složek (dále jen „Archiv“), požadavky na zaměstnance Ústavu a Archivu a podmínky předání dokumentů z období komunistické totalitní moci Archivu.

Podle ustanovení § 21 odst. 1 zákona výkon práv a povinností z pracovněprávních vztahů zaměstnanců České republiky zařazených k výkonu práce v

Ministerstvu vnitra, Ministerstvu obrany včetně Vojenského zpravodajství, Ministerstvu spravedlnosti, Bezpečnostní informační službě, Úřadu pro zahraniční styky a informace a Policii České republiky - Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu přechází k prvnímu dni sedmého kalendářního měsíce následujícího po dni vyhlášení tohoto zákona na Archiv, pokud tito zaměstnanci vykonávají činnosti, které ode dne účinnosti tohoto zákona vykonává Archiv, a pokud splňují podmínky podle § 18.

Podle ustanovení § 18 zákona vedoucím zaměstnancem Ústavu přímo podřízeným řediteli a vedoucím zaměstnancem Archivu přímo podřízeným řediteli Archivu se může stát pouze osoba spolehlivá a bezúhonná. U ostatních zaměstnanců Ústavu a Archivu se vyžaduje splnění předpokladů pro výkon funkce ve státních orgánech podle zákona o některých dalších předpokladech pro výkon funkce ve státních orgánech⁴⁾. Odkaz 4) pod čarou u uvedeného ustanovení zní: Zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Jak správně uvádí dovolatelka, ustanovení § 18 zákona rozvíjí a doplňuje podmínky, za nichž se jinak v souladu s ustanovením § 344 odst. 1 zák. práce zaměstnanec při převodu části organizační složky státu do jiné organizační složky státu stává zaměstnancem této jiné organizační složky státu. Stanovení dalších podmínek, za nichž dochází v tomto případě k přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů, je zcela legitimní, neboť - jak rovněž správně uvádí dovolatelka - je oprávněním demokratického státu žádat od svých úředníků loajalitu vůči ústavním principům a vázat vstup jednotlivce do státní správy a veřejných služeb na splnění určitých předpokladů (srov. např. nálezy Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2008, sp. zn. Pl. ÚS 25/07, uveřejněný ve Sbírce zákonů pod č. 160/2008). Není proto správný názor odvolacího soudu, že pro posouzení věci je rozhodující pouze ustanovení § 344 zák. práce. Okolnost, jak se žalovaná v průběhu řízení vyjadřovala ke splnění požadavku vyplývajícího z § 18 a 21 zákona a zákona č. 451/1991 Sb. je přitom nerozhodná.

Ustanovení § 18 zákona rozlišuje dvě skupiny zaměstnanců Ústavu a Archivu. První tvoří pouze vedoucí zaměstnanci přímo podřízení řediteli Ústavu nebo Archivu, a u nich klade jako dodatečný požadavek „spolehlivost a bezúhonnost“; obě tyto kategorie (požadavky), včetně způsobu jejich prokázání jsou dále rozvinuty v ustanovení § 19 zákona. Ve druhé skupině jsou všichni „ostatní zaměstnanci“ Ústavu a Archivu. U nich se jako dodatečný požadavek vyžaduje „splnění předpokladů pro výkon funkce ve státních orgánech podle zákona o některých dalších předpokladech pro výkon funkce ve státních orgánech⁴⁾“.

Odkaz 4) pod čarou u ustanovení § 18 zákona se nevztahuje toliko na „výčet předpokladů pro přechod práv a povinností z pracovněprávních vztahů, uvedený v § 2 lustračního zákona“ (zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky - dále též jen „zákon č. 451/1991 Sb.“). Logicky se musí vztahovat např. i na ustanovení § 4 zákona č. 451/1991 Sb. o dokládání skutečností uvedených v § 2 téhož zákona a další ustanovení, jež splnění předpokladů pro výkon funkce ve státních orgánech upravují. Názor, podle něhož se dodatečný požadavek uvedený ve větě druhé ustanovení § 18 zákona vztahuje toliko na „vedoucí zaměstnance, kteří nejsou přímo řízeni ředitelem Archivu“, neboť z ustanovení § 1 zákona č. 451/1991 Sb. vyplývá, že „... stanoví některé další předpoklady pro výkon funkcí obsazovaných volbou, jmenováním nebo ustanovováním ...“, však správný není. Odkaz na zákon č. 451/1991 Sb. v ustanovení § 18 větě druhé zákona se vztahuje na všechny „ostatní zaměstnance“, s výjimkou těch, kteří jsou vymezeni ve větě první téhož ustanovení. Jak výše uvedeno, zákon tak rozlišuje toliko dvě skupiny zaměstnanců: vedoucí zaměstnance přímo podřízené řediteli Ústavu nebo Archivu a ostatní zaměstnance; kategorii „vedoucí zaměstnanci, kteří nejsou přímo řízeni ředitelem Archivu“, zákon nezná. O tom ostatně svědčí i důvodová zpráva k § 11 zákona, podle které „Spolehlivost a bezúhonnost musí prokazovat všichni členové Rady, ředitel Ústavu, jeho zástupce a další vedoucí zaměstnanci (vedoucí pracovišť), kteří budou podle organizačního řádu přímo podřízeni řediteli Ústavu. U ostatních zaměstnanců se vyžadují předpoklady dokládané tzv. lustračním osvědčením. Výjimkou jsou tzv. mladší zaměstnanci, u kterých je prokazování minulostního nezatížení nedůvodné.“ Jinak řečeno, ustanovení § 18 věty druhé zákona jen rozšiřuje působnost zákona č. 451/1991 Sb. vymezenou v jeho ustanovení § 1 o „ostatní zaměstnance“ Ústavu a Archivu. To, že se zákon č. 451/1991 Sb. vztahuje na všechny ostatní zaměstnance vyplývá ostatně i z porovnání předpokladů pro výkon funkce vedoucího zaměstnance přímo podřízeného řediteli Ústavu nebo Archivu, jak jsou uvedeny v § 19 zákona, a předpokladů, jež vyplývají pro všechny ostatní zaměstnance z ustanovení § 2 zákona č. 451/1991 Sb., neboť požadavky kladené na vedoucí zaměstnance přímo podřízené řediteli Ústavu nebo Archivu a výslovně upravené v zákoně jsou nepochybně přísnější.

Souhlasit nelze ani s názorem odvolacího soudu, podle něhož pokud by žalobkyně nesplňovala předpoklady stanovené v ustanovení § 18 a 21 zákona č. 181/2007 Sb., „mohla by jí být dána výpověď dle příslušných ustanovení zákoníku práce“. Tento názor totiž přehlíží, že ustanovení § 18 a 21 zákona stanoví podmínky, za nichž se vůbec lze stát zaměstnancem žalované; jejich nesplnění vylučuje, že by se někdo zaměstnancem žalované stal. Přijetí výkladu odvolacího soudu by ve svém důsledku znamenalo, že bude založen protiprávní stav (vztah) a poté bude dodatečně řešen (výpověď z pracovního poměru). Takový výklad práva (který vede k vědomému zakládání protiprávního vztahu) je v rozporu s principy právního státu.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný, neboť spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Nejvyšší soud České republiky jej proto podle ustanovení § 243b odst. 2 části věty za středníkem o. s. ř. zrušil a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta první o. s. ř.).

Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 243d odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 22. srpna 2011

JUDr. Mojmír Putna, v. r.
předseda senátu

www.nsoud.cz

2018 - MPSV, TREXIMA, spol. s r.o.